

13/1-5/173
редакция и
подготовка
Корсун

БОЙОВИЙ ПРАВИЛЬНИК ПІХОТИ

1—II

64
174

БОЙОВИЙ ПРАВИЛЬНИК ПІХОТИ

I. ЗАГАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ
II. ПОДИНОКИЙ БОЄЦЬ

КИЇВ

1944

ЛЬВІВ

З російського видання
„БОЕВОЙ УСТАВ ПЕХОТЫ“
Москва, 1943 р. — переклав
Д. М. Б.

З друкарні Української Повстанчої Армії.

65
175
I.

ЗАГАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ

I. Основи бойових дій піхоти

1. Піхота — основний рід військ.

Вона сильна своїм вогнем, сполученням із рухом уперед, що кінчається рукопашним ударом.

Піхота спроможна провадити бій у різних умовах терену, погоди, в кожній порі дня і року.

При своїм озброєнні піхота може самостійно вирішати багато бойових завдань і лише вона спроможна втримати захоплений терен.

2. Завдання піхоти:

— в наступальному бою, вміло сполучуючи вогонь із рухом, зблизитися до ворога, атакувати його, знищити в рукопашному зударі або захопити в полон і закріпити за собою захоплений терен;

— в оборонному бою, сильним і влучним вогнем та рішучими протиатаками

відперти атаки піхоти і танків ворога, заподіяти йому втрат, зграбати і вивести за собою оборонений терен.

Вперта оборона — справа честі піхоти. Вона може відступати лише за наказом старшого зверхника.

3. Піхота рішає найважче завдання — провадити бій з безпосередньої віддалі, віч-на-віч із ворогом.

Рішуче посування піхоти в наступі і вперте протиставлення в обороні вирішує вислід бою.

Вогонь, маневр і рукопашний удар — основні способи дій піхоти.

2. Основні успіху піхоти в бою

4. *Основами успіху піхоти в бою є:*

- яснє розуміння всіма командирами і бійцями поставленого їм завдання;
- вміння в найкращий спосіб використовувати свою зброю для раження ворога;
- знання способів і прийомів боротьби противника;
- непохитне намагання зблизитися до ворога, щоб знищити його в рукопашному ударі;

66
176

— вміння в найкращий спосіб використати свої сили і засоби для досягнення перемоги.

Для успіху в бою піхота повинна:

- завжди бути готовою почати бій з волею і його знищити;
 - постійно мати упевнене керування;
 - ніколи не давати ворогові заскочити себе зненацька; мати належне забезпечення і безперервно зорити та розвідувати;
 - постійно мати належну протитанкову і протиповітряну оборону та протихемичну оборону;
 - в усіх випадках мати належне співдіяння всередині підвідділу, з допоміжними засобами (кулемети, важкі гранатомети, протитанкова зброя, артилерія, танки, летунство) та з сусідніми підвідділами.
5. В сучасному бою успішний наступ і невступна оборона з малими втратами можливі лише при гнучкому використуванні терену та привагні скоро виконуватися в землю. Тому кожний борець, рій, чота, сотня і курінь, не чекаючи наказу зверхника, повинні негайно і скоро окопуватися на кожній зупинці (крім зупинки для відпочинку), допроваджувати окопи до пов-

ного перекрою, копати щілини для охорони перед танками і летунством та укриття засобів тяги.

3. Вогонь і маневр підвідділів піхоти

6. *Успіх у вогневому бою досягається несподіваним зосередженням усіх або більшої частини вогневих засобів підвідділу на поодинокі групи ворога, щоб знищити його частинами.*

7. Для досягнення успіху в вогневому бою необхідне:

— співвідношення всіх вогневих засобів як самої піхоти, так і допоміжних засобів, а також правильна організація вогню, що забезпечувала б під час наступу ступеневе зростання вогню всіх видів зброї в міру просування піхоти вперед, а в обороні — ступеневе посилення вогню всіх родів зброї в міру зближення ворога до становищ піхоти, щоб не допустити його до переднього краю;

— постійне зорення за полем бою, вишукування нових цілей, оцінка їх значення та можливостей раження;

— тверде керування вогнем, що забезпечувало б шкоре його зосередження і раження найважливіших і найбільше загрозливих цілей;

— організація безперервного поставання боєприпасами і всім необ-

хідним, добра організація та справна праця тилу.

8. Ройові й чотові для правильного і твердого керування вогнем в бою зобов'язані:

— вибирати і вказувати всім добре видні орієнтаційні пункти — орієнтири; визначивши головний, понумерувати орієнтири справа доліва і позначити їх;

— визначувати підвідділові і вогневим засобам (кулеметам, гранатометам, протитанковий зброї) смугу обстрілу, а для вогневого зв'язку — додаткові напрями перед фронтом сусідів;

— вміло вибирати вогневі рубежі і вогневі становища; не дозволяти на довготривалий вогонь з одного вогневого становища, своєчасно змінити їх, усталюючи порядок їх переміщення;

— безперервно зорити за полем бою, вишукувати й оцінювати цілі, докладно визначувати віддалі до них, вибирати зброю, якою можна успішно ціль разити;

— підготувати дані для ведення вогню (цілілі або кут і точку прицілювання або наставлявання, вид вогню, кількість набойів, гранат, стрілен) і виготовити стрілецький шкіц (дивись: додаток 2);

— вибирати найвигідніший момент для відкриття вогню, вказувати цілі, в потрібних

випадках провадити пристрілку (встрілювання), поправляти і переносити вогонь з однієї цілі на іншу, зосереджувати вогонь на одній цілі і розділювати її на кілька цілей, переривати або припинювати вогонь.

9. Вогонь з *крісів і протитанкової зброї ведеться поодинчий—рідкий і густий; з автоматів і кулеметів—поодинчий і сгріями* (короткими і довгими); з *гранатометів — поодинчий, методичний і вправний.*

Вогонь провадиться за наказом ройового або чотового.

Щоб відкрити рідкий поодинчий вогонь з означеним числом набоїв, командир вказує ціль для обстрілу, мірини, точку націлювання і видає наказ: „Рідко справа (зліва або справа і зліва) по одному—ВОГОНЬ“, наприклад:

„Прямо по кулеметі, шістьсот, під ціль, рідко, справа по одному—ВОГОНЬ“;

„По автоматниках під клунею, чотириста, під пояс, рідко, по п'ять набоїв—ВОГОНЬ“.

При рідкому вогні, бійці, не поспішаючи, прицілюються і по черзі один по одному стріляють. Вогонь, визначений кількістю набоїв, ведеться без черги; вистрілявши визначену

кількість набоїв, бійці самі переривають вогонь.

Для відкриття густого вогню подається наказ: „Густий — ВОГОНЬ“, наприклад:

„По атакуючій розстрільній, двісті, густий — ВОГОНЬ“.

Густий вогонь провадять бійці без черги до наказу або знаку перервати вогонь.

По скупчених бойових ладах і зосередженнях живої сили противника в усіх видах бою і маршу, для відбиття раптових атак кінноти і колон ворога, для боротьби з літаками ворога у бриючій леті (коли вони знижуються на прямий постріл), а деколи і як засіб дисципліни, що допомагає командирові в потрібний момент у бою скоро взяти свій підвідділ в руки, застосовується сальвовий вогонь роєм, чотою, а в деяких випадках і сотнею.

При стрілянні сальвами ройовий (чотовий, сотенний) подає команду:

„По такій-то цілі, рій (чота, сотня), сальвою, мірини, прицілюватися туди-то, рій (чота, сотня) — ВОГОНЬ“.

По команді „сальвою“ — бійці беруть кріс на „готов“ і заряджають, по команді „триста“ — наставляють мірини, по

команді „рій“ (чота, сотня) — прицілюються до поданої цілі і по команді — „вогонь“ стріляють, після чого негайно знову на- бивають кріси (приготовляються до нової сальви).

Ручний кулемет і автомат по команді „во- гонь“ пускають одну серію.

Для продовження стріляння сальвами, як- що ціль не змінилася, подається лише ко- манду: „Рій (чота, сотня) — ВОГОНЬ“.

Для перервання вогню команда: „СТІЙ“ або довгий свисток. При перебігах — команда: „Стій, ЗАБЕЗПЕЧИТИ“.

10. *Ройові і чотозі* керують вогнем, по- даючи команду голосом, сигналами, умовни- ми знаками і через зв'язкових.

Сотенні, курінні і командири полків керують вогнем, ставлячи коман- дирам підвідділів вогневі завдання.

11. Про викриті цілі, що їх не можна зни- щити вогнем підвідділу, командир зголошує (носіть) старшому зверхникові і подає найближчому командирові — артилерії, куле- метів, гранатометів, командирові підвідділу протитанкової зброї, які цілі треба приду- шити або знищити.

12. Командир на полі бою повинен широ- ко застосовувати маневр, тобто пересувати свій підвідділ або міняти його розміщення

69
179
так, щоб для раження ворога зайняти вигід- ніше положення.

В залежності від обставин у бою, треба скоро і вміло застосовувати найвідповідні- ший вид маневру: обхоплення, об- хід, прорив фронту ворога і відступ.

При обхоплюванні крила ворога, обхоплюючий підвідділ зберігає вогневий зв'язок з підвідділом, що діє з фронту.

При обході підвідділ, виходячи на крило або тил ворога, щоб його знищити, не має безпосереднього вогневого зв'язку з підвідділом, що діє з фронту.

При прориві фронту підвідділ вкли- нюється в оборону ворога на те, щоб услід за тим нанести удар по утвореному його крилі або на тил.

13. *Відступ* підвідділу *переводиться лише за наказом старшого командира з ціллю:*

- зайняти нове, вигідніше становище;
- відтягнути частину сил назад для за- держання ворога з фронту, в основні сили — в скіснім напрямі для чергового удару на крило і тил наступаючого ворога;
- заманити наступаючого ворога під кри- ловий (скісний) вогонь і удар своїх частин;
- відбити наступ ворога з крила або тилу.

4. Бойовий лад

14. Піхота до бою стає в *бойовий лад*. Бойовий лад повинен відповідати задумові і планові наступного бою та запевнити:

— найширшу й одночасну участь у бою піхоти і її вогневих засобів від початку до кінця бою;

— найкраще використання допоміжних засобів піхоти для знищення ворога на вибраному напрямі;

— співдіяння всередині підвідділу (частини), з сусідами, а також з допоміжними засобами;

— гнучкість, керування і маневрування підвідділів на полі бою;

— найкраще використання терену та догідність відбити наземний ворожий напад із крилах і стиках, особливо танки;

— протиповітряну оборону військ.

15. *Бойовий лад стрілецького куреня* складається з бойових ладів стрілецьких сотень з їх допоміжними засобами, вогневої групи (гранатомети, кулемети, протитанкова зброя) і резерви.

Стрілецькі сотні в курені розгортаються і діють у залежності від обставин: на лінії (всі сотні на одній висоті), або трикутник вперед (одна сотня спереду, а дві сотні сходами за її крилами, лише не позаду головної), або

трикутник назад (дві сотні поруч на лівій, а одна сотня ззаду за відступом поміж ними), або сходи вправо (дві сотні на лівій поруч себе, а одна у відступі і віддалі за правим крилом), або сходи вліво (дві сотні на лівій поруч себе, а одна у відступі і віддалі за лівим крилом).

Бойовий лад стрілецької сотні складається зі стрілецьких чот і вогневої групи (гранатомети, кулемети, протитанкова зброя, самостійні гармати).

Стрілецькі чоти в сотні, в залежності від обставин, можуть бути розгорнуті або на лінії (всі поруч на одній висоті), або трикутник вперед (одна чота спереду, а дві чоти сходами за її крилами, лише не позаду головної), або трикутник назад (дві чоти на одній лінії поруч себе, а одна чота ззаду за відступом поміж ними).

Важкі кулемети і протитанкову зброю використовати для провадження вогню з крил і в проміжки поміж чотами.

Рій і чота до бою розгортаються в розстрільну.

Відступи поміж бійцями при посуванні 6 — 8 кроків.

16. Для відбиття несподіваних ударів во-

рога, особливо на крилах і стиках, для підтримки підвідділів і частин, що провадять бій, а також для розгортання і закріплення досягнутого успіху, командири полків і куренів повинні мати до свого розпорядження **р е з е р в и** (занаси).

Сила і склад резервів залежить від виконуваного завдання, плану наступного бою і терену, що його займає підвідділ або частина в бойовому ладі.

При наступі в нормальних умовах зі стягненими крилами і в позиційній обороні до резерви куреня можуть бути призначені: стрілецька чота або чота автоматників, чота протитанкової зброї, декілька важких кулеметів і 45-мм гармата.

17. Командири в бою повинні знаходитися:

— **ройовий** — безпосередньо в розстрільній свого рою;

— **командир куреня**, сотні і чоти — за бойовим ладом свого підвідділу, в місці, з якого можна слідкувати за перебігом бою свого підвідділу і на крилах сусідів, бачити повністю свій бойовий лад і стежити за ворогом.

Лише у виняткових випадках бойової обстановки дозволяється командирам висува-

тися перед бойові лади й особисто вести в бій свої підвідділи.

5. Обов'язки командира

18. Командир несе повну відповідальність за стан і бойову готовість свого підвідділу (частини), за організацію керування ним і за дії в бою.

19. Командир зобов'язаний:

— забезпечити високий морально-політичний стан, військово-дисципліну, боєздатність і бойову готовість підпорядкованих;

— сміливо брати на себе відповідальність за бойові дії;

— бути для підпорядкованих постійним зразком активності, безумовної хоробрости аж до самопожертвування, прикладом самоопанування, витривалості, зарадности, особливо в найважчих хвилинах бою і тим спричинитися до виконання бойового завдання;

— вміло командувати своїм підвідділом (частиною) у бою;

— безупинно підвищувати свою військову політичну підготовку;

— знати військові правильники, інструкції і діловодства;

— відмінно знати свою зброю та технічне приладдя і вміло їх застосовувати;

— вивчувати технічні засоби і прийоми боротьби ворога;

— постійно підвищувати підготовку своїх підпорядкованих, вимагаючи, щоб вони досконало знали свою зброю, стали мистцями свого діла і без помилок били ворога;

— знати стан свого підвідділу (частини), особливості командирів і бійців, їх настрої, рівень вишколу; наявність і стан матеріальної частини, боєприпасів, харчів, одягу, взуття і всього необхідного до бою і життя;

— дбати про відпочинки, умови перебування і потреби підпорядкованих, відмічувати їх подвиги, а карати за проступки, запевнювати бойову згуртованість і збереження бойових традицій частини.

20. Докладне, своєчасне і беззастережне виконання наказу є основою бойової діяльності командира. При різних змінах обставин і неможливості вичікувати наказу, командир повинен діяти зі своєї ініціативи.

Відсутність наказу зверхника не може виправдувати бездіяльності командира в бою.

Для успішного рішення кожного бойового завдання необхідна розумна ініціатива,

воєнна хитрість, обман ворога і кмітливість.

21. Сучасні бойові дії прикметні масовою участю артилерії, гранатометів, танків, летунства і змоторизованої піхоти та відзначаються швидкістю свого розвитку і рішучим характером.

Це вимагає від командирів усіх шаблів і від військ високої підготовки, відмінного вміння використовувати свою бойову техніку, рухливості і великої напруги моральних і фізичних сил.

22. Командирові до бою зверхник подає загальне завдання.

Загальне завдання в наступі залежить від співвідношення сил, характеру терену і системи оборони ворога. З метою узгодження бойових дій поділяється воно на найближче і наступне завдання, яке визначає черговість виконання загального завдання.

Найближче завдання обіймає захоплення або знищення об'єктів оборони ворога, щоб порушити її стійкість на вказаному напрямі (в поданій смузі), а в першу чергу — системи піхотного, гранатометного і протитанкового вогню ворога.

Найближче завдання виконується у початковому сформуванні бойового ладу.

Наступне завдання визначається необхідною ціллю дій і впливає з найближчого завдання частини (підвідділу). Воно охоплює повне подавлення і захоплення становищ ворога на вказаному напрямі (в поданій смузі) на визначену глибину.

Наступне завдання вимагає для його виконання ставлення діляткових або пових завдань частинам бойового ладу.

Як найближче, так і наступне завдання щодо глибини і часу можуть бути різні.

В обороні загальне завдання на найближче і наступне завдання не поділяється.

23. Діставши бойове завдання, командир повинен в терені:

— усвідомити одержане завдання і оцінити обстановку: ролі своєї частини (підвідділу); що роблять сусіди; скільки є часу на виконання завдання; де ворог, як розташований, скільки його, що він робить; склад своєї частини (підвідділу), наявність зброї, допоміжних засобів; який вибрати маневр у залежності від терену; як використати терен з метою кращого застосування зброї і маневру;

— прийняти рішення: визначити ціль дій (чого командир хоче домогтись

73 18
у бою) і способи дій (як він буде добиватись здійснення цієї цілі);

— вказати в терені і часово завдання поодиноким виконавцям, розділивши головне завдання на ряд чергових, наприклад: підхід (марш зближення), зайняття рубежу атаки (вихідного становища до атаки), атака, напрям наступного удару і рубежі, що їх необхідно досягнути;

— організувати співдіяння в частині (підвідділі), зі сусідами, кулемстами, артилерією, гранатометами, протитанковою зброєю, танками і летунством;

— поробити протизаходи проти атаки танків і летунства.

24. Командири куреня, сотні, чоти видають накази лише усно.

Командир полку видає наказ в терені усно, а якщо дозволяє час — письмово.

Зміст наказу:

- 1) дані (відомості) про ворога;
- 2) одержане завдання;
- 3) положення сусідів і їх завдання;
- 4) своє рішення;
- 5) завдання (найближче і наступне) підділам і допоміжним засобам (артилерія, кулемети, гранатомети, протитанкова зброя); час готовости;

6) заходи проти повітряної і протитанкової оборони та протихемічної охорони;

7) заходи для забезпечення крил і стиків;

8) сигнали й умовні знаки для зв'язку і керування; своє місце перебування (командний пункт); пункт постачання боєприпасами; пункт санітарного транспорту;

9) заступники (подається найменше двох).

Командир полку і командир куреня подають, замість пункту санітарного транспорту, положення лікарського пункту (першої допомоги), а командир куреня, крім цього, харчовий пункт.

Наказ подавати ясно, коротко, без мотивування, але так, щоб підпорядкований правильно зрозумів поставлене йому завдання.

Командир, видавши наказ, зобов'язаний вимагати від виконавця докладного повторення одержаного ним завдання.

Розпорядження для служб тилу полку видається окремим наказом.

Ройовий в терені, вказавши орієнтири, подає роеві завдання, внаслідок чого:

- 1) де ворог і що він робить;
- 2) яке завдання одержав рій;
- 3) де сусіди і які їх завдання;
- 4) завдання кожного бійця;
- 5) сигнали і знаки для керування.

Давши роеві завдання, ройовий назначає заступників.

25. Своє рішення командир повинен **сміло і без вагань вводити в життя**, вимагаючи від підпорядкованих докладного виконання наказу, рішучості, пориву, стійкості і повної напруги сил.

26. Під час бою командир зобов'язаний **безперервно керувати** своєю частиною (підвідділом):

- безперервно розвідувати за ворогом;
- постійно стежити за полем бою, повітрям, за своїми підпорядкованими, зверхником і сусідами та тримати з ними постійний зв'язок;
- ставити підвідділам додаткові завдання, зважаючи на обставини;
- належно прикривати крила і стики;
- перевірювати виконання виданого наказу;
- приймати сигнали і знаки зверхника, сусідів і скоро переводити їх у життя;
- приймати сигнали тактової, повітряної і хемічної тривоги та без зволікання застосовувати заходи оборони й охорони;
- негайно використовувати наслідки вогню власної зброї, кулеметів, гранатометів, протитанкової зброї, артилерії, танків і летунства для скорого посунання або рішального удару;
- керувати копанням окопів і щілин;

— вогнем забезпечувати можливість праці саперів і піхоти при поборюванні перешкод;

— коротко, правдиво (згідно з правдою), точно і своєчасно зголошувати зверхникові і повідомляти сусідів про те, що сталося на полі бою;

— підтримувати ініціативу, підтримувати героїзм, самовідданість, воєнну хитрість і кмітливість своїх підпорядкованих;

— організувати допомогу раненим і хворим;

— забезпечувати бій (поповнення боєприпасів, води, мастил) і постачання харчів для підпорядкованих.

27. Командир повинен бути прикладом революційної пильності, сторожкості в боротьбі зі шпіднажею, шкідництвом і диверсіями та вимагати цього від своїх підпорядкованих;

— суворо зберігати військову таємницю, твердо викорінювати різні шкідливі і неправдиві вістки.

II.

ПОДИНОКИЙ БОЄЦЬ

1. Загальні обов'язки бійця

28. Бій — це найбільший іспит моральних і фізичних якостей та витривалості бійця: часто треба вступати в бій по втомливим марші і провадити його безперервно декілька днів, вдень і вночі. Тому, щоб виконати своє завдання в бою, боєць повинен вміти зносити найрізноманітніші труднощі і злигодні, залишаючись бадьорим, мужливим і рішучим, та неухильно прагнути до зустрічі з ворогом для захоплення його в полон або знищення.

29. Кожний боєць повинен:

— беззастережно, точно і скоро виконувати всі накази і розпорядження командирів;

— знати завдання: своє, рою і чоти;

— досконало знати свою зброю, вміти відмінно нею володіти і держати в постійній бойовій готовості;

— не покидати свого місця в бойовім ладі, посуватися за наказом і вказівками командира, тримати постійний зв'язок з командиром і сусідами;

— пратнути до взаємної виручки; завжди помагати товаришеві вогнем, багнетом, гранатою, лспатсю і особистим співдіянням; охороняти й обороняти в бою командира;

— провадити вогонь спскійно і влучно; витративши половину набоїв, зголосити командиркові; забирати набої і гранати від вбитих і ранених, підбирати набої і гранати на полі бою;

— вергаються із тилу, брати зі собою боеприпаси;

— при затримках негайно самостійно окопуватися і маскуватися;

— при втраті рсйового перебирати негайно команду над роєм і продовжувати бій;

— безперервно стежити за полем бою, за сусідом і повітрям; про все помічене зголошувати своєму зверхникові;

— при відірванні від свого рою негайно долучитись до найближчого рою і продовжувати бій у його складі;

— при пораненні зробити собі перев'язку і продовжувати бій; з дозволу командира, відмаршировуючи на перев'язочний пункт, взяти зі собою особисту зброю та одну пачку набоїв (магазинок);

при неможливості посуватися — відповісти зі зброєю в укритті і ждати санітарів.

Забороняється залишати поле бою для проведення ранених.

30. Кожен боець повинен ненавидіти ворога, зберігати військову таємницю, бути сторожким, викривати шпигунів і диверсантів та бути безпошадним до всіх відступників і зрадників Батьківщини.

Ніщо — втім і загроза смерті — не може приневолити бійця здатися у полон або в якийнебудь спосіб вилати військову таємницю.

31. Боець повинен пам'ятати, що для нього не страшні автоматники і вогнетники ворога; вогнем кріса і кулемета боець може їх знищити, поки вони підйдуть на віддаль влучного вогню своєї зброї.

32. Боець повинен вміти разити танки.

Якщо танки наступають без піхоти, треба разити їх протитанковими гранатами, пляшками з горючою мішаниною, провадити вогонь по спостережних щілинах і підкидувати в'язки гранат та протитанкові міни під гусениці, вогнем унешкідливлювати танкістів, що вишли з пошкодженого танка. При підході танка на безпосередню віддаль кри-тись в окопі або щілині.

Якщо танки наступають з піхотою, боротьбу з танками повинні провадити лише спе-

ціально призначені бійці, а всі інші зобов'язані разити вогнем і гранатами піхоту, намагаючись відділити її від танків і знищити.

33. Боець може бути призначений старшим групи (старшим польової стійки, старшим наслуху і т. д.). Він відповідає за успіх дії групи й зобов'язаний зробити всі заходи, щоб виконати доручене завдання.

34. Надійною охороною перед отруйними речовинами є протигазова маска, накидка, особистий протихемічний пакет, яким боець повинен вміло користуватися.

2. Спеціальні обов'язки бійця (додатково до статей 29—35)

Зорець (спостерігач)

35. Для безперервного стеження за поведінкою бою визначається спеціальних бійців-зорців (спостерігачів). Вони стежать за:

- ворогом (розположення і рух його підвідділів, вогневих засобів, зорців та старшин, танків, гармат, літаків);

- пересуванням і діями своїх підвідділів, сусідів;

- своїм командиром або командним пунктом, приймаючи і передаючи сигнали летунської, танкової і хемічної тривоги, а також інші сигнали і знаки.

При пересуванні командира зорець повинен посуватися за ним, не перериваючи зорення (спостерігання).

36. Про все важливе, помічене у ворога, сусідів і в своїм підвідділі — зорець повинен негайно зголошувати командирові, не перериваючи зорення (не повертаючи голови) і подаючи орієнтир, віддаль від нього (направо, наліво, даліше, ближче), що помічено; при зближуванні літаків (не менше трьох), танків або кінноти ворога і при виявленні отруйних речовин відповідно подавати: „ЛІТАКИ“, „ТАНКИ“, „КІННОТА“, „ГАЗ“. Зорець повинен звертати увагу і зголошувати найближчому командирові про всі ознаки, що вказували б на прихвильність ворога.

37. Зореві визначається завдання, подається смуга зорення та орієнтири.

Для зорення й діас бою зорець (спостерігач) повинен зайняти і о можливості підвищене місце, що мало б широке поле зорення і уможлиблювало б добре замаскуватися. Зорення він повинен доповнювати слухом, особливо вночі, і нюхом.

Для зорення вночі зорець повинен приміщуватися не на підвищених місцях, а внизу, щоб спостерігати предмети бачити на тлі неба.

Якщо наказано, зорець провадить щоденник зорця (лишень: долаток 3), записуючи в ньому все помічене.

Добірний стрілець (снайпер)

38. *Снайпер* — влучний стрілець — має за головне своє завдання винищувати снайперів, старшин, зорців, гарматні і кулеметні обслуги (особливо фланкуючі крилові і кинджальні кулемети), обслуги танків, що затрималися, низько летячі літаки ворога і взагалі всі важливі цілі, що появляються на короткий час і швидко зникають.

Для успішних дій в бою снайпер зобов'язаний:

- вміти упевнено разити ціль одним пострілом;

- постійно зберігати зброю й оптичний приціл у зразковому стані;

- по-мистецьки використовувати терен засоби маскування;

- довго і наполегливо зорити, викриваючи цілі по незначних ознаках, і докладно окреслювати віддалі до них;

- обережно і непомітно для ворога підходити якомога ближче до вибраної цілі (в обороні — висуваючись вперед за передній край оборони), терпеливо вичікувати (деколю кілька годин) досідаючої хвилі і напевно разити ціль, після чого так само непомітно змінювати своє місце;

- діяти вночі, в погану погоду, на пересіченому терені, в районі перешкод і міні-

28
188

Снайпер повинен також вміти вказувати трасуючим набоєм та іншими способами піхоті, артилерії, гранатометам і протитанковій зброї важливі цілі, що їх не можна знищити кулею: танки, опірні пункти, гармати.

В потрібних випадках снайпер повинен доводити вогонь до найвищої напруги (відбиття атаки), а також вміло діяти в рукопашному бою гранатою, кинджалом, прикладом.

Автоматник

39. *Автоматником може бути лише кращий, добірний борець.*

Швидкість, сміливість, раптовість і самостійність в діях — повинні завжди бути притаманні автоматникам.

Швидко й раптово напасти, заподіяти вогнем втрати, посіяти паніку і так само скоро й безслідно зникнути — звичайні прийоми автоматників.

40. *Основні завдання автоматників:*

- дії на крилах і тил ворога та зі засідок, щоб знищити його живу силу, штаби, зв'язок;
- дії у складі танкових висадок (десантів);
- просякання через бойові лади ворога;
- проведення наскоків;

— підсилення вогневою силою переднього краю оборони;

— нищення автоматників ворога, що прослизнулися у наш тил;

— здержання поширювання ворога при бою у глибині оборони;

— прикриття маневру.

Підносець

41. Підносець повинен своєчасно постачати свій підвідділ на вогневих становищах боеприпасами і всім необхідним до ведення вогню (мастилами, водою до важких кулеметів, запасними частинами).

Підносець може бути визначений перший-ліпший боець у рою. Тому кожний боець повинен вміти швидко і вправно наповнювати набоями скрині, магазинки, стрічки і швидко та непомітно підносити їх до становища.

Підносець набоїв повинен завжди знати місце, де знаходиться сотенний пункт постачання боеприпасами.

Зв'язковий

42. Боець, призначений до передачі усних або письмових наказів і зголошень та до

стеження за сигналами старшого командира, називається зв'язковим.

Зв'язковий повинен бути грамотним, встигати, фізично сильним, мати добрий зір, слух і пам'ять.

Зв'язковий повинен докладно знати місце перебування свого командира і непомітну дорогу просування до командира, до котрого його висилається.

Одержавши зголошення або наказ, зв'язковий зобов'язаний пояснити і повторити його зміст і докладно знати, кому і в якому терміні воно повинно бути доставлене; письмові документи заховати так, щоб не загубити їх і щоб швидко можна було їх видобути.

Зв'язковий зобов'язаний доставити зголошення скоро і непомітно, відшукати командира, до якого він посланий, і виконати доручення своєчасно.

43. Виконавши доручення, зв'язковий повинен негайно вернутися до командира, що його вислав, зголосити, кому і коли передав зголошення (повідомлення) та про все помічене і про все, що трапилося під час дороги.

Якщо в час виконання доручення зв'язковий захворіє або буде ранений, то він повинен передати дане йому доручен-

ня найближчому командирові безпосередньо або через бійців, щоб воно було своєчасно доставлене адресатові.

44. Доставлюваний документ в жодних обставинах не повинен потрапити в руки ворога. Тому при загрозі зловлення ворогом зв'язковий зобов'язаний знищити документи, що їх він несе (з'їсти, порвати, закопати).

Конюх

(кулеметної підводи, гранатометної і набійної двоколки)

45. Конюх поганяє кіньми і відповідає за стан і зберігання коней, упряжі, підводи і в'юків.

Головне завдання конюха — своєчасно доставити в цілості зброю, боеприпаси або військове майно до визначеного місця.

Конюх зобов'язаний:

— знати місця вогневих становищ кулеметів (гранатометів), пункту постачання боеприпасами, засоби тяги та непомітні дороги під'їзду до них;

— вміло маскувати підводи і коней перед повітряним і наземним ворогом, копати окоп для самооборони й укриття для коней; вказувати за наказами і знаками ко-

80 190
мандира та скоро і точно їх виконувати; — в потрібних хвилинах посуватися з найбільшою швидкістю, пильнуючи коней і матеріальної частини.

Кожний конюх повинен бути — залежно від його призначення — кулеметником, гранатометником або стрільцем.

Польова стійка

46. Польову стійку виставляє чата (польова варта) або підвідділ; вона складається зі старшого стійкового і стійкового та визначається для стеження за тереном у поданій смузі, для попередження чати (польової варти), підвідділу про появу ворога та для затримання поодиноких людей, що переходять через лінію забезпечень.

Польова стійка підпорядкована лише командантові чати (польової варти) і командантові застави, а виставлена від підвідділу — тому командирові, що її виставив (чотовому, сотенному):

Найголовніший обов'язок польової стійки — попередити свого командира про появу ворога.

47. Старший стійковий і стійковий зорять спільно. Вони зобов'язані приміститися так, щоб бути непомітними для ворога та мати

можливість порозуміватися один з одним: вдень — півголосом і знаками, а ніччю — шепотом. За виконання служби польовою стійкою відповідає старший стійковий. Стійковий, підпорядкований старшому стійковому, виконує його накази та допомагає йому в зоренні.

Старший стійковий і стійковий завжди повинні мати зброю набиту і заряджену повним числом набоїв та не випускати її з рук; мати приготовлені до мету ручні та протитанкові гранати і пляшки з пальною мішаниною.

48. Місце для польової стійки вибирати таке, щоб стійкові були скриті перед зоренням ворога, а самі мали широке поле зорення. Один з них для кращого зорення може вилізти на будинок, дерево, а другий в цьому випадку залишається внизу. Не перериваючи зорення, старший стійковий і стійковий копають собі окопи, працюючи по черзі.

49. Старший стійковий і стійковий не мають права курити або чимнебудь виявляти себе та зобов'язані зберігати повну тишу.

Помітивши ворога, вогонь, куряву, почувши шум, стук, старший стійковий повинен наказати стійковому згломсити (донести) про це командантові чати (польової варті), чи командирові, що виставив стійку (умовним знаком або сигналом).

На випадок несподіваного нападу ворога, стійка відкриває вогонь.

50. Польова стійка не має права нікого перепускати ні з напрямку ворога, ані в його бік. Усіх, що зближаються до польової стійки, затримує окликом „СТІЙ“: вдень на 75 м., ніччю — як тільки запримітить. Затриманому стійковий наказує обернутися в напрямі до ворога, відкласти зброю та відійти від неї. Потім старший стійковий через стійкового прикликає команданта чати (командира, що виставив стійку) і до його приходу не дозволяє затриманому рушатися з місця, не вдається з ним в ніякі балачк і ввесь час готовий вжити зброї.

Якщо по оклику „СТІЙ“ той, що зближається до стійки, не затримується, то польова стійка повинна стріляти.

51. При зміні польової стійки — старшого стійкового змінює стійковий, а стійкового — боець із складу чати. Зміна польової стійки в день відбувається у нерівних відступах часу (від 1 години до 3 годин), ніччю — що дві години, а зимою — в залежності від погоди.

52. При настанні ворога польова стійка, попередивши про це команданта чати (командира, що виставив стійку), діє за його наказом.

Наслух

53. Для зорення за ворогом і для попередження своїх військ про його наступ, на деяких важливих напрямках — чата або підвідділ в обороні виставляє наслухи.

Наслухи позинні приміщуватися непомітно, в місцях, звідки догідно зорити, або на найбільше правдоподібних дорогах посування ворога. Наслух зобов'язаний завжди бути в повній бойовій готовості, зорити, прислухуватися і слідкувати, чи немає запаху огруйних речовин.

На наслух визначається трьох бійців, один з них старшим. Наслухові забороняється курити, говорити і чимнебудь виявляти себе. Наслух нікого не затримує і не розпитує; поодиноких людей і невеличкі розвідчі групи ворога (2—3 людей) він пропускає. Про появу більших сил ворога або танків старший наслуху повинен негайно повідомити командира, що вислав наслух.

При несподіваному нападі ворога наслух відкриває вогонь і відступає, продовжуючи зорення за ворогом.

Наслух сходить із своїх становищ самостійно по упливі часу, на який був висланий, або на умовлений сигнал.

ДОДАТКИ

1. ЗАСОБИ БОРОТЬБИ ПІХОТИ

Кріс — основна зброя стрільця для раження ворога кулею, багнетом (штыком) і прикладом. Бойова скорострільність: кріса вз. 1891 і 30 гр. — до 10, а самозарядки вз. 1940 р. — до 20 прицілюваних стрілів на хвилину; з автоматичного кріса — до 20 прицілюваних подинних стрілів або 50 стрілів на хвилину короткими серіями. Зосереджений прицільний вогонь з кріса пристосовується для раження групових цілей ворога до 1000 м. Вогонь до літаків і спадунів (парашутистів) провадиться до 500 м., по зірних (спостережних) щілинах панцеро-возів — до 200 м.

Крім звичайного набою, вживаються тра-суючі, бронебійні і запальні набої.

Автомат — пістоль-кулемет — є грізною зброєю у бою зблизька. Зосереджений вогонь автоматів — сильний засіб боротьби з живою силою ворога (піхота, кіннота, висадки-десанти, засоби тяги). З автомата стріляють на віддачі до 500 м. Найкращі

Наслідки стрільня одержується при прицілюваному вогні до наземних і повітряних цілів до 300 м. Бойова скорострільність — до 100 стрілів на хвилину.

Ручна граната — зброя до раженія ворога безпосередньо перед ударом на багнети (штики), при відбитті атаки, а також при боротьбі в окопах, сховищах, ровях зв'язку, оселях, лісах і горах. При наступальній гранаті розліт смертоносних скалок — у променях до 5 м. (з оборонним панцером — до 25 м.), а оборонної — до 100 м.

Для боротьби з танками застосовується в'язки ручних гранат, підкидуваних під гусениці танка.

Протитанкова граната — спеціальна граната ударної дії для боротьби з броневидами (панцерними) цілями і для знищення міцних укріть. Далекість мету — до 20 м.

Пляшка з пальною мішаниною — простий і певний засіб боротьби проти танків, бронеавт, укріплених пунктів опору, авт, літаків на землі і живої сили ворога, розташованої в укриттях і оселях (населених пунктах). Мішанина пляшки сама загоряється на повітрі, як тільки пляшка розбивається. Є пляшки, що їх пальна мішанина запалюється спеціальною ампулкою. Далекість

83
193

мету — до 30 м. Можна їх застосовувати як засіб загородження на важливих напрямках і для пожеж в оселях (населених пунктах) та в окремих забудуваннях.

Револьвер або пістоль — зброя командного складу і деякої частини бійців. Служить до нападу й оборони на близьку віддалі і в рукопашному зударі.

Ручний кулемет — основна зброя стрілецького рою для раження вогнем відкритих групових і важливих поодиноких живих цілів на віддалі до 800 м., літаків і спадунів (парашутистів) на віддалі до 500 м. Вогонь провадиться короткими серіями. Бойова скорострільність до 80 стрілів на хвилину.

Важкий кулемет — найсильніша зброя для раження відкритих і за невеличкими тереновими пагорбками групових живих цілів і вогневих засобів ворога на віддаль до 1000 м.; найкращі наслідки дає несподіваний вогонь з віддалі до 600 м. і ближче. Для боротьби з літаками і спадуними (парашутистами) на віддаль до 1000 м. пристосовується важкі кулемети на спеціальних підставах зі спеціальним прицільним приладдям, а до 500 м. без спеціального прицільного приладдя.

Важкі кулемети провадять вогонь у складі

рою, чотири сотні з відкритих, маскованих становищ. З важких кулеметів можна провадити вогонь проміжками поміж підвідділами. Вогонь провадиться серіями. Бойова скорострільність 250—300 стрілів на хвилину.

Протитанковий самозарядний кріс вз. 1941 р. системи Симонова і протитанковий однозарядний кріс вз. 1941 р. системи Дегтярьова служать до боротьби зі середніми і легкими танками і бронеавтами на віддаль до 500 м. В поодиноких випадках протитанкові кріси можуть бути вжиті до стріляння по зірних отворах укріплених пунктів опору і вогневих точках, покритих бронею (панцером), на віддаль до 800 м., по літаках — до 500 м.

Стріляння з протитанкових крісів провадиться поодинокими стрілами бронебійно-запальними набоями. На віддалі до 400 м. куля пробиває броню (панцер) середнього танка. При влученні кулі в мотор (танка, бронеавта, літака, авта), бак і збірник (цистерну) з паливом, а також у боеприпаси — вона може запалити їх або спричинити вибух. Бойова скорострільність протитанкових крісів: самозарядного магазинком на 5 набойів — до 15 стрілів на хвилину, однозарядного — до 10 стрілів на хвилину.

45-мм протитанкова гармата — основний засіб боротьби з бронеавтами і

танками (середніми і важкими — лише при стрілянні спеціальними бронебійними стрільнями). Крім цього, гармату використовують до придушення і знищення живої сили і вогневих засобів ворога, для придушення і стримування усіх видів вогню з укріплених (залізобетонних) пунктів опору, стріляючи прямим прицілом на зірні (спостережні) щілини.

Дійсний вогонь при стрілянні до танків і бронеавт бронебійними стрільнями — до 600 м., при стрілянні скалково-фугасним (розприсковим) стрільном до вогневих засобів і живої сили ворога — до 2500 м.

Бойова скорострільність гармати — до 15 стрілів на хвилину.

76-мм полкова гармата — засіб безпосередньої підтримки і супроводження піхоти вогнем і переколюванням на колесах.

Вона може провадити боротьбу: з живою силою і вогневими засобами ворога, розміщеними відкрито і в невеличких польових укриттях, в укріплених пунктах опору стрілянням прямим прицілом по спостережних щілинах; з танками всіх видів (при стрілянні бронезапальними стрільнями) і бронеавтами.

Дійсний вогонь по танках і бронеавтах при стрілянні бронезапальними стрільнями — до 600 м., при стрілянні розривними стрільнями до вогневих засобів і живої сили

ворога — до 4000 м. Найбільша досяжність стрілу — до 7000 м., а при підкопаному ґрунті під долішньою частиною гармати (при куті піднесення 40 градусів) — 8500 м. Скорострільність — до 10 стрілів на хвилину.

Калібр грана- томе- тів	Пере- сїчна дале- кобїй- ність в м.	Півид- ко- стріль- ність на хв.	Способи і засоби перенесення	Кількість мо- делей, що обслу- говують важкий гранатомет при стрілянні
50-мм сотен- ний в. грана- томет	800	до 30	переносить один чоловік	3
82-мм курїн- ий важ- кий грана- томет	3000	до 25 стрі- лів	переноситься трьома бійцями на в'юках або перевозиться на кінних в'юках або автомобілі	5
120-мм полко- вий важ- кий грана- томет	6000	до 12 стрі- лів	перевозиться на підолі	6

Такими мінометами озброєна російська армія

Важкі гранатомети (міномети) — зброя для нищення вогневих засобів і живої сили ворога, розміщених головно на проти-лежних схилах, ярах і легких укриттях, а також спостережних пунктів ворога і для нищення легких польових споруд.

Ампуломет — упрощений гранато-мет, що стріляє спеціальними скляними стрільнями — ампулами, наповненими само-запальною рідиною.

Ампуломет призначається до раження й осліплення танків, бронеавт, авт і до ви-палення ворога з окопів, укріплених пунктів опору, залізобетонних пунктів опору і за-будувань. Далекобійність (віддаль стріляння) — 200 м., а з додатковим стрільном — 400 м. Скорострільність: 6—8 стрілів на хвилину. Обслуговує його три бійці.

Вогнемет — зброя, при допомозі якої разить ворога струмом горючої мішанини на віддалі до 30 м. Піхота озброєна наплеч-никовими вогнеметами.

Дійсний засіб до випалення ворога з тан-ків, кулеметних гнізд, з укріплених і залі-зобетонних пунктів опору — через спосте-режні отвори, з окопів і ровів зв'язку та з мурованих забудовань. Вогнемет — добрий засіб до викликування пожежі в оселях, су-хих лісах і т. п.

Ф у г а с — спеціальне стрільно (ладунок) вибухового матеріалу, приміщене в терені. Вибух спричинюється проводом або натиском на запальник. Уміщується замасковано на важливіших напрямках, на крилах, на стиках і перед переднім краєм оборонних становищ.

М і н и — засіб загородження. Протиніхотні міни вибухають, якщо на них йдуть люди. Для вибуху протитанкової міни потрібний більший тягар (танк, броневий автомобіль).

Міни розміщується на важливіших напрямках.

2. СТРЕЛЬЦЬКИЙ ШКІЦ

Шкіц рисується в довільній подільці, з однієї точки, прихованої перед зореним ворогом.

Вимірювання віддалі до орієнтирів і рубежів переводиться на око, а якщо є споміг, — кроками.

Орієнтири нумеруються справа доліва і поруч числа (нумеру) пишеться їх умовні назви; головний орієнтир обводиться колом.

Порядок (черга) праці при виготовлюванні шкіца:

— зорієнтуватися в сторонах світу і порисувати на бланкеті стрілку: північ — південь;

86
196

— визначити умовним знаком своє місце (місце, з якого робимо шкіц) і навести теренові ознаки для розпізнання того пункту (якщо можливо — по тязі поділку шкіца);

— рисунок розмістити так, щоб середина смуги або відтинка терену переходила серединою сторінки;

— ступнево нанести орієнтири, починаючи від головного, теренові предмети і віддалі до них;

— заповнити шкіц і поробити на полях пояснення того, чого не можна дати рисунком;

— підписати шкіц, поставити дату (день, місяць, рік), годину і хвилини.

На шкіц наноситься:

— напрям або місце розположення ворога;

— розміщення чоти (рою) з поданням проведених окопних робіт (головні, резервні й оманні окопи) і загороджень;

— розміщення своїх вогневих засобів, напрямів або смуг їх вогню, розміщення інших вогневих засобів у даному районі; мертві (неохоплювані обстрілом) поля;

— вогневі засоби сусідів, що нам допомагають;

— місце перебування командира, зірнього (спостережного) пункту, зорців, дороги пересування польових стійок;

— укрігтя, схоропища, шляхи в тил.

На стрілецький шкіц наноситься:
 — розміщення підвідділів і командира;
 — межі смуги обстрілу або напрями вогню;
 — приціл, мірник (кут) і точка прицілювання для обстрілу орієнтирів або рубежів в умовах нормальної і обмеженої видимості;
 — місце приміщення і напрям обстрілу (сектор обстрілу) протитанкової гармати, крісів і приділених вогневих засобів.

3. ЩОДЕННИК ЗОРЦЯ

Завдання зорця

Дата	Час зорення	Місце зорення	Що помічено	Де помічено

Примітка. Завдання зорця вписує особисто командир, що виставляє зорця.

З М І С Т

	стор.
I. ЗАГАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ (СТАТТІ 1-27)	3
1. Основи бойових дій піхоти	3
2. Основи успіху піхоти в бою	4
3. Вогонь і маневр підвідділів піхоти	6
4. Бойовий лад	12
5. Обов'язки командира	15
II. ПООДИНОКИЙ БОЄЦЬ . (СТАТТІ 28-53)	23
1. Загальні обов'язки бійця	23
2. Спеціальні обов'язки бійця	23
Зорець (спостерігач)	26
Добірний стрілець (снайпер)	28
Автоматник	29
Підносець	30
Зв'язковий	30
Конюх	32
Польова стійка	33
Наслух	36
ДОДАТКИ	37
1. Засоби боротьби піхоти	37
2. Стрілецький шкіц	44
3. Щоденник зорця	45

87
197